

2. Центральний державний архів громадських об'єднань України (далі - ЦДАГО України). - Ф. 1. - Оп. 20. - Спр. 6286. - 172 арк.
3. ЦДАВО України. - Ф. 27. - Оп. 14. - Спр. 64. - 32 арк.
4. Державний архів Житомирської області (далі - Держархів Житомирської обл. - Ф. 2969 - Оп. 1, - Спр. 102. - 57 арк.
5. Збірник найважливіших рішень по сільському господарству (1953-1955 рр.). - К., 1955. - 400 с.
6. Держархів Житомирської обл. - Ф. 1150. - Оп. 2. - Спр. 141. - 113 арк.

Іван Ковальчук
(м. Житомир)

КЕРІВНИЙ СКЛАД І ЗАХОДИ ОУН(Б) ЖИТОМИРЩИНИ У 1942 Р.

Ситуація, яка склалася 1942 р. у середовищі українського націоналістичного руху, порівняно з 1941р., мала ряд суттєвих відмінностей. У вересні й листопаді-грудні 1941 р. німецькими каральними органами були проведені масові арешти членів обох ОУН. Мельниківцям не вдалося відреагувати на ситуацію відповідно до історичного моменту і створені на початку нацистської окупації їхні осередки і керівні центри після репресій припинили свою діяльність. Більша частина колишнього активу ОУН(М) на Житомирщині і західній Київщині у 1942 р. перейшла до ОУН(Б), члени якої спромоглися краще організувати власне підпілля. Подальше дослідження історії ОУН А. Мельника, окрім вказаної обставини ускладнюється ще й відсутністю на даний час достовірної джерельної бази. .-i,<-...

За 1942 р. декілька разів змінювалися керівники Житомирського обласного проводу ОУН(Б). По лютий 1942 р. провід області очолював Р. Марчак («Моргун»), [5, арк. 320], 3 лютого до літа 1942 р. проводом керував «Отченаш» або «Дядько», відомий також на ім'я Сергій. Він, за неперевіреними даними, виїхав по справах Організації у Чернігівську область і там загинув [3, арк. 65]. Після нього - до листопада 1943 р. бандерівське підпілля на Житомирщині очолював виходець із Галичини «Бульба», справжнє ім'я Микола Васильович [9, с 93].

Використовуючи попередні напрацювання інших дослідників та неопрацьовані раніше архівні документи, ми також виявили імена деяких керівників відділів Житомирського обласного проводу ОУН(Б). Військову референтуру обласного проводу, що у той час займалася переважно збиранням зброї і морально-психологічною підготовкою кадрів, очолював член похідної групи Микола Микулин («Зенон») [5, арк. 321]. Однак, у вказаному джерелі «Зенон» визначається як Іван

Савович Дубенко. Ми встановили, що таку суперечність в ідентифікацію цієї особи внесли свідчення М. Держирука, який вказав саме такі ім'я і прізвище [4, арк. 24зв.]. Господарчим референтом обласного проводу у 1942-1943 рр. був також член похідної групи Степан Костів («Омелько») [6, арк. 16]. Головним пропагандистом бандерівців у Житомирській області працював уродженець с Старосілля Андрушівського району Єфрем (або Охрім) Мовчан («Охрім», «Орел»), який проживав у Житомирі на одній із конспіративних квартир [9, с 94]. За роботу зв'язкових відповідав уродженець Західної України Євген Костюк («Женя») - скоріш за все, ім'я і прізвище були вигаданими, він теж проживав у Житомирі на конспіративній квартирі за адресою: Крошенська, 37 [2, арк. 31-32] Референтуру Служби безпеки (СБ) ОУН(Б) Житомирського обласного проводу очолював «Марко» [1, арк. 202] - В'ячеслав Загельський (не точно. - 1. К.) [5, арк. 321].

На початку 1942 р. керівництву і мережі українського націоналістичного руху вдалося відновити частину ліквідованих німцями у вересні 1941 р. організаційних осередків, а також розпочати активне опанування нових районів. У цей час очільникам ОУН(Б) необхідно було виробити нову стратегію поведінки на окупованих територіях, яка хоча б найменшим чином дозволяла реалізовувати власні політичні програмні положення. Найперше, що потрібно було зробити - це оптимально поєднати протистояння політиці нацистської окупаційної влади, і враховуючи перспективу, - з намаганням не зашкодити війні III райху проти СРСР. Бандерівці висунули гасло, яке ознаменувало їхню діяльність у 1942 р.: «підготовка та накопичення сил, проникнення у всі сфери суспільного життя, розбудова організаційної мережі на всій території України та формування умов для створення підпільної армії» [10, с 4-7].

Військовий кореспондент газети «Правда» Л. Коробков у доповідній записці повідомляв у ЦК КП(б)У, що до січня 1942 р. націоналісти зрозуміли, яким є справжнє ставлення до них німців. Вони почали залишати посади в адміністративних органах окупаційної влади й зосереджувалися виключно на просвітніх установах - клубах, драмгуртках та ін. Згодом націоналісти побачили, що ніякої «самостійної України» німці не дають, що вони грабують народ... Це сильно вплинуло на націоналістів, налаштувало їх проти окупантів і багато з них тепер переховуються у лісах. Вони тепер намагаються зібрати зброю, зберегти її для того, щоб виступити проти Червоної армії. Німцям не вдалося використати націоналістів у боротьбі з радянськими партизанами, бо вони не змогли знайти з ними контакту [8, арк. 6-7]. Каральні органи окупантів повідомляли про намагання бандерівців розставити своїх людей у культурних, наукових й інших

неполітичних організаціях, щоб проводити націоналістичну роботу [7, арк. 122].

Отже, 1942 р. багато у чому був визначальним для подальшого етапу діяльності Організації. Саме упродовж 1942 р. ОУН(Б) вдалося поновити та розширити організаційну мережу після погромів нацистських карателів 1941 р., здійснити агітацію і пропаганду серед українського населення, підготувати канали постачання провіанту та зброї. Здійснена робота і дозволила оунівцям перейти до збройної боротьби за Українську Державу.

Література:

1. Архів Управління Служби безпеки України в Житомирській області (*далі*-АУ СБУ ЖО). - Ф. 5. - Спр. 4021. - 294 арк.
2. АУ СБУ ЖО. - Ф. 5. - Спр. 32527. - 78 арк.
3. АУ СБУ ЖО. - Ф. 6. - Спр. 30121. - 196 арк.
4. Галузевий державний архів Служби безпеки України (*далі* - ГДА СБУ). - Ф. 5. - Спр. 67420 в 3т, - Т. 1. - 278 арк.
5. ГДА СБУ. - Ф. 13. - Спр. 372, т. 29. - 369 арк.
6. Державний архів Рівненської області (*далі* - Держархів Рівненської обл.). - Ф. Р-30. - Оп. 1. - Спр. 41. - 17арк.
7. Центральний державний архів громадських об'єднань України (*далі*- ЦДАГО України). - Ф. 1. - Оп. 22. - Спр. 77-127 арк.
8. ЦДАГО України. - Ф. 62. - Оп. 1. - Спр. 220. - 125 арк.
9. Жилюк В. М. Діяльність ОУН та УПА на Житомирщині у 1941-1955рр.: [монографія] / В. М.Жилюк. - Рівне: Волинські обереги, 2008.-308 с
10. ОУН в 1942 році: (документи), і [упоряд.: О. Веселова, О. Лисенко, І. Патриляк, В. Сергійчук; відп. ред. С. Кульчицький]. - К.: Ін-т історії України НАН України, 2006. - 243 с